แนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

Guidelines for Environmental Management Education for Sustainable Development of Schools under Pathum Thani Primary Educational Service Area office 1

ปฏิมา พูนทรัพย์[1], เกสิณี ชิวปรีชา[2*], อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์[3], รุจา รอดเข็ม[4] และ นฤทธิ์ แสงสุขสว่าง[5]
Patima Poonsub[1], Kesinee Chiwpreecha[2*], Utaiwan Pongboriboon[3],
Ruja Rodkhem[4], and Narit Sangsuksawang[5]
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย[1-5]
Eastern Asia University, Thailand[1-5]
*Corresponding Author's Email: kesinee@eau.ac.th
Received: 21/01/2021, Revised: 09/03/2022, Accepted: 25/04/2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และนำเสนอแนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 80 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 2 วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการบริหาร พบว่า มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับแนวทางการบริหาร มีแนวทางดำเนินการครบทุกมิติ ทั้งมิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ มิติการจัดกระบวนการเรียนรู้ มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และมิติการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีแนวทางสำคัญด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

คำสำคัญ: 1. สิ่งแวดล้อมศึกษา, 2. การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The aims of this research were to study the states, problems and Guidelines for Environmental Management Education for Sustainable Development of Schools under Pathum Thani Primary Educational Service Area office 1. Using Mixed- methods research approach. Step 1 Quantitative method by using the sample of the study were 80 academic teachers.The research instrument was a 5-rating scaled questionnaire. The research instruments were a questionnaire. The data were analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. Step 2 Qualitative method by using interviews with 9 experts. The data were content analysis and descriptive.

The research results were as follows: The overall of states at the high level. The problems at the high level such as participation and network for the Environmental Management Education for Sustainable Development. Guidelines for Environmental Management Education for Sustainable Development of Schools such as the curriculum development and teaching on Sufficiency Economy Philosophy approach and Environmental Education consciousness promoting.

Keywords: 1. Environmental Management Education, 2. Sustainable Development

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ของอีโคสคูล (Eco-School) และแนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน ประกอบด้วยพันธกิจ 4 มิติ ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนตามเงื่อนไขและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน ได้แก่ 1. มิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ คือ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และนโยบายด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ชัดเจน และมีโครงสร้างการบริหารและแต่งตั้งคณะทำงาน 2. มิติการจัดกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยควรมีการบูรณาการแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาและการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าในกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมผู้เรียน 3. มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำ การใช้พลังงานการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพการใช้วัสดุครุภัณฑ์อย่างรู้คุณค่าและการกำจัดที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การจัดการสภาพแวดล้อมและการฟื้นฟูอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในโรงเรียน เป็นต้น และ 4. มิติการมี

ส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนชุมชน ครอบครัวของนักเรียน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรและกลุ่มต่าง ๆ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานราชการก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 5)

สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เสรี วรพงษ์ (2557: 163) ได้อธิบายว่า “สิ่งแวดล้อมศึกษา” หมายถึงกระบวนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เจตคติและรู้จักรับผิดชอบ ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการร่วม ช่วยให้บุคคลแต่ละคนหรือกลุ่มคนเกิดความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาเจตคติในการระวังรักษา ห่วงใย เสริมสร้างการปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน จะสามารถดำเนินการให้สำเร็จได้นั้น ต้องใช้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีและสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวของมนุษย์ เพราะการนำสิ่งแวดล้อมศึกษามาปรับใช้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตัวของมนุษย์ นอกจากนี้แล้ว ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาครูในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งทักษะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 7)

โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการปฏิบัติจริง และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อมที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบอีโคสคูลได้นำแนวคิด “การพัฒนาทั้งโรงเรียน” (Whole – school Approach) มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์โรงเรียน ซึ่งสาระสำคัญของการพัฒนาทั้งโรงเรียนคือ การดำเนินงานอย่างครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโรงเรียนในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดผลที่คาดหวังตามเป้าหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (หรือหลายเรื่อง) โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบดำเนินไปด้วยความราบรื่นคือผู้บริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 3)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมเป็นคูคลอง ซึ่งได้รับมอบนโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยการบูรณาการกับการจัดการเรียน การสอน เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในด้านจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บริเวณชุมชนเมืองที่ล้อมรอบไปด้วยคลอง สวน ไร่นา รวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้กับบริเวณโรงเรียนค่อนข้างจะแออัด จึงเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านมลพิษ ประกอบกับนักเรียนขาดทักษะและคุณลักษณะในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนซึ่งสังเกตได้จากปริมาณขยะที่มีจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ยังขาดประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2563: 1)

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหาในการบริหารของโรงเรียน รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการนำข้อค้นพบไปใช้ในการแก้ปัญหาทางการบริหาร ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

2.2 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำนวน 102 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 80 โรงเรียน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ Krejcie & Morgan (1970: 608)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู จำนวน 320 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 80 โรงเรียน ได้ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 1 คน รวม 80 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

1) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

2) เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structural Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้จดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 ดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 แสดงค่าเฉลี่ย()และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

การบริหารแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	**สภาพการดำเนินงาน**			**ปัญหาการดำเนินงาน**		
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. มิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ	4.02	0.61	มาก	4.42	0.65	มาก
2. มิติการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.54	0.66	มาก	3.35	0.55	ปานกลาง
3. มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน	3.71	0.62	มาก	4.45	0.60	มาก
4. มิติการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา	3.23	0.59	ปานกลาง	4.60	0.54	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**3.62**	**0.61**	**มาก**	**4.20**	**0.59**	**มาก**

จากตาราง 4.1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 3.62, SD = 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก (= 4.02, SD = 0.66) รองลงมา ได้แก่ มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก (= 3.71, SD = 0.62) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มิติการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง (= 3.23, SD = 0.59)

ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.20, SD = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.60, SD = 0.54) รองลงมา ได้แก่ ปัญหาด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก (= 4.45, SD = 0.60) ส่วนปัญหาน้อยที่สุด คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (= 3.35, SD = 0.55)

4.2 แนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1

4.2.1 มิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ มีแนวทางดำเนินการดังนี้

1) โรงเรียนมอบนโยบายให้กับครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา พร้อมทั้งสื่อสาร ชี้แจง ทำความเข้าใจ เพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) มีแผนพัฒนางานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

3) มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและรายงาน

4.2.2 มิติการจัดกระบวนการเรียนรู้

1) จัดทำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Eco School) มาใช้ในโรงเรียน

2) การจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมระบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3) มีระบบการวัดและประเมินผลการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

4.2.3 มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

1) วางแผนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

2) จัดอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้/ทรัพยากร ต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม

3) ส่งเสริมระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาดปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

4.2.4 มิติการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

1) ส่งเสริมการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

2) พัฒนาแหล่งบริการความรู้แก่ชุมชนเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในชุมชน

3) สร้างเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรอบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิจัย ที่พบว่า สภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และในมิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก นั้น อาจเนื่องมาจากผู้บริหารได้ดำเนินการตามนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2564 คือ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด นั้น อาจเป็นเพราะผู้บริหารยังไม่สามารถดำเนินการบริหารแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ตามนนโยบายที่วางไว้ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี วรพงษ์ (2564) ที่กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ว่าเป็นกระบวนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเจตคติและรู้จักรับผิดชอบ ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการร่วม การบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประชากรให้ตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดจนมี ความรู้ เจตคติแรงจูงใจ ค่านิยม และทักษะที่จำเป็นสาหรับปรับปรุง สิ่งแวดล้อม สามารถทำงานร่วมกับบุคคลและส่วนรวม เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 มีแนวทางดำเนินการครบทุกมิติ ทั้งมิติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ มิติการจัดกระบวนการเรียนรู้ มิติด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และมิติการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อม

ศึกษา โดยมีแนวทางสำคัญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจาก โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับพันธกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) กล่าวว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการปฏิบัติจริง และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อมที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบอีโคสคูลได้นำแนวคิด “การพัฒนาทั้งโรงเรียน” (Whole – school Approach) มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์โรงเรียน ซึ่งสาระสำคัญของการพัฒนาทั้งโรงเรียน คือ การดำเนินงานอย่างครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโรงเรียนในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยให้มีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งทักษะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

สรุปได้ว่า ข้อค้นพบในการวิจัย ครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ทางการศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มีเป้าหมายในการสร้างค่านิยม ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อพัฒนาเจตคติในการระวังรักษา ห่วงใย เสริมสร้างการปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวม โรงเรียนจะสามารถดำเนินการให้สำเร็จได้นั้น ต้องใช้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีและสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวของมนุษย์ เพราะการนำสิ่งแวดล้อมศึกษามาปรับใช้ก็เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยจัดกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม อบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมโรงเรียนโดยบรรจุไว้ในงานบริหารทั่วไป จัดทำโครงการกิจกรรม การติดตามประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียน

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อการส่งเสริมคุณลักษณะจิตอาสา จิตสาธารณะ ของนักเรียน

7. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.สำนักนโยบายและแผนกระทรวงศึกษาธิการ,กระทรวงศึกษาธิการ.

เสรี วรพงษ์. (2557). สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(1): 162-175.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *เกณฑ์การประเมินมาตรฐานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2563). *รายงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเขตพื้นที่การศึกษากับสถาบันศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1.*สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. (เอกสารอัดสำเนา)

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activating. Journal of Education and Psychological *Measurement, 3*(3), 607-610.